

МИЛКА ЧАНАК-МЕДИЋ

IN MEMORIAM
 ПРОФ. АРХ.
 МИЛОРАД ДИМИТРИЈЕВИЋ
 (1924 – 2008)

Протекле године, на Дан заштите споменика културе, свечано је обележено педесет година плодног и веома успешног рада Милорада Димитријевића на спасавању и продужавању века трајања градитељских културно-историјских споменика Србије. Малом свечаношћу и изложбом радова Милорада Димитријевића, Служба заштите споменика културе се само делимично одужила овом преданом делатнику, пријатељу многих конзерватора и мајстора – градитеља. Увек ведар, живахан и спреман на договор, Милорад Димитријевић нас је сусретао у разним приликама и на разним конзерваторским радилиштима. Спознавши бит и суштину старих историјских конструктивних склопова, он их је с великом сигурношћу и поузданошћу осигуравао и стабилизовао. Испољио је, при томе, нарочиту инвентивност у решавању веома сложених питања, као што је премештање споменика културе. Неуморан радник, он је иза себе оставио преко четрдесет разноврсних и веома тешко изводивих санационих радова на старим историјским здањима.

Дар за градитељске послове Милорад Димитријевић вероватно дугује и свом родном крају – Добром Пољу у Црној Трави, одакле потичу чувени и цењени градитељи. После завршене средње школе у свом родном месту, затим у Лесковцу и Београду, уписао се на Архитектонски одсек Техничке велике школе у Београду 1946, где је у најкраћем могућем року дипломирао, 1951. године. Запажен је већ као студент и одабран за демонстратора на предметима који се баве статиком и конструкцијом. Пошто је испољио посебно разумевање за конструктивне проблеме и структуру грађевинских склопова, изабран је, када је дипломирао, за сарадника на Архитектонском факултету у Београду на више предмета из поменуте области.

На Архитектонском факултету постављен је за асистента проф. Божидара Томића 1956. године и даље је напредовао до редовног професора. Милорад

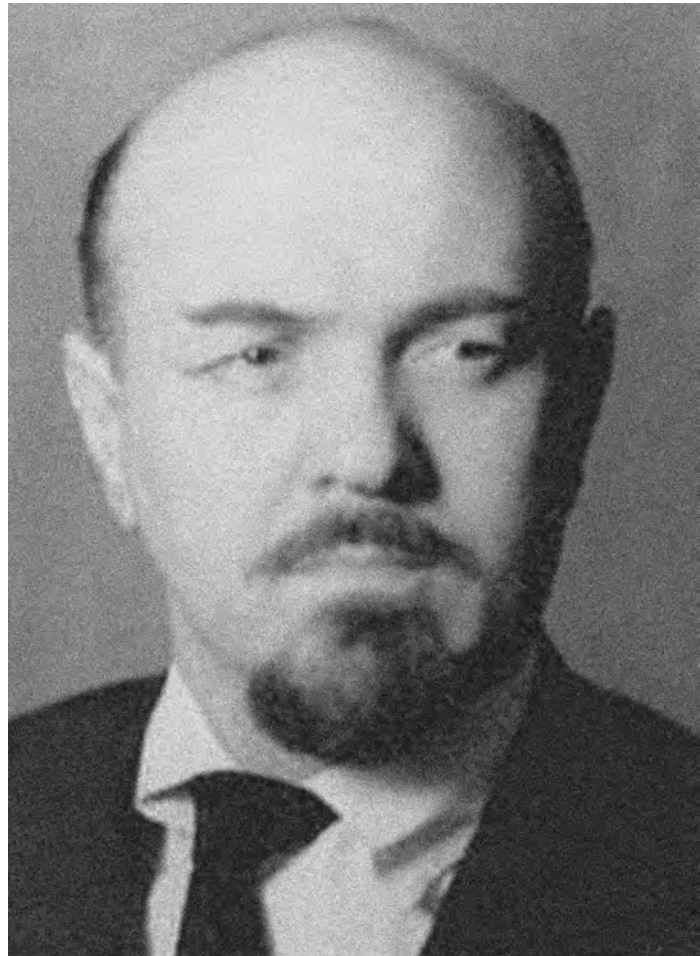
Димитријевић се највише посветио педагошком раду за који му је у тој институцији додељено неколико важних предмета из области статичко-конструктивне групе. Од избора за асистента на предмету Статика конструкција, напредовао је до доцента за предмет Зидане и дрвене конструкције, да би нешто касније преузео и предмет Фундирање. Цењен међу колегама наставницима на Архитектонском факултету, он је већ 1963. изабран за предавача и на Техничком факултету у Нишу, а истовремено је на свом матичном факултету држао наставу из изборног предмета о посебним конструктивним проблемима, за студенте завршних година архитектонско-инжењерског усмерења.

Остао је Димитријевић запамћен на свом факултету и по бројним успешним подухватима које је остварио док је био његов декан, од којих је за конзерваторе најбитнији допринос организовању последипломских студија из области градитељског наслеђа.

Упоредо с педагошким радом, Милорад Димитријевић се посветио изучавању старих историјских конструкција, испитивању њихових поремећаја и анализама могућности њихове санације. Обухватио је својим радом градитељске споменике свих категорија и врста, тако да је замашан списак његових радова на средњовековним градовима и тврђавама, нарочито на сакралним грађевинама, али и на грађанској архитектури новијега доба.

Најдуже се бавио Београдском тврђавом, на којој је решавао разноврсне статичко-конструктивне проблеме, између којих се издваја осигурање и санација темеља Небојшине куле у Доњем граду. Решавао је и конструктивне проблеме искрсле при обнови бедема тврђаве Голубац, Фетислам, а потом и утврђења Старог Бара, Шабачке и Смедеревске тврђаве, код које је дао предлог за стабилизацију нагнуте Јеринине куле, чија се примена убраја међу најсложеније санационе подухвате у нашој конзерваторској пракси. Ојачавао је и темеље Куле Ненадовића у Ваљеву. На поменутим средњовековним градовима и тврђавама Димитријевић је на досетљив начин решавао сложене конструктивне проблеме примењујући, при томе, најсавременије методе статичке санације у које је био упућен, захваљујући и сопственим истраживањима и прилежном раду на усавршавању своје струке.

Много је већи број цркава и манастирских зграда на којима је успоставио статичку равнотежу и чије је ослабеле склопове ојачао. Решавао их је на нашим најзначајнијим средњовековним сакралним грађевинама, од којих су неке уписане и у листу светске културне баштине. Међу њима је неколико здања Хиландара, где је Димитријевић решавао проблеме санације пирга

светог Саве и светог Ђорђа и Милутиновог пирга изван манастира. Он је и аутор статичко-конструктивног пројекта за тамошњу нову библиотеку и за консолидовање структуре манастирских конака и старе трпезарије. Потом се посветио статичкој санацији цркве манастира Раванице, Грачанице, Старе Павлице, манастира Фенек и Дренче. Пројектовао је конструктивно обезбеђење реконструисане спољне припрате у Сопоћанима, а за санацију старог конака у Милешеву, где су настале велике деформације међуспратне конструкције, Димитријевић је врло довитљиво осмислио њено исправљање. Најзамашнији су били његови радови на обнови цркве манастира Шишатовца, од које су остали само спољни зидови. Димитријевић је реконструисао сву њену унутрашњу структуру са сводовима, луковима, куполом и апсидалном конхом, а после конструктивне санације њеног звоника вратио му је барокни торањ применивши врло смео извођачки поступак. Његова драгоцену помоћ допрла је све до цркве Свети Никола у Вуковару, чије је сводове, такође, обновио и учврстио. Тршкој цркви, статички посебно угроженој, јер је на

клизишту засипана наплавинама, прво је конструктивно обезбедио горње делове, а потом пројектовао врло ефикасан начин дренаже тла и спречавања њеног поновног плављења. Међу најзначајније и најобимније радове изведене на сакралним грађевинама убраја се осигурање конструктивног склопа жичке Спасове цркве, поремећеног у земљотресу 1987. године. Било је потребно осигурати темеље цркве и њене горње делове на којима су се указале бројне пукотине. Одговорност с којом је приступао сваком проблему, а нарочито кад је посреди био нарушен „организам“ цркве – називане у старим писаним делима *мајком свих цркава* – Жиче, навела га је да организује својеврсни конзилијум и окупи наше најуваженије специјалисте за фундаирање и стабилизацију конструктивних склопова, и технологију уграђивања нових железних ојачања. Тиме је потврдио своју високу професионалност и одговорност за будућност културног добра, чија му је судбина била поверена.

Димитријевићев допринос консолидацији зграда грађанске архитектуре новијег доба био је, исто тако, знатан. Готово да нема значајнијег културног добра те епохе чију поремећену структуру он није консолидовао. Међу њима је кафана „?“; Музеј Вука и Доситеја, Манакова кућа, Конак кнеза Милоша у Топчидеру, у Београду, и неколико објеката народне и градске архитектуре из његове околине: Чесни дом у

Обреновцу, Вила Обреновића на Плавинцу код Смедерева, затим неколико кућа знаменитих личности и консолидација неких спомен-обележја.

Замашан подухват био је премештање Теразијске чесме, затим премештање споменика Кочи капетану у Текији, а најкомпликованије било је измештање Трајанове табле изван домаћаја Ђердапског језера.

Иако су сажето изложени подаци о смелим подухватима и доприносу Милорада Димитријевића стабилизацији историјских здања и монументалних споменика, они показују да је врло успешно решавао разноврсне случајеве поремећених конструктивних склопова знатно доприневши њиховој трајности. Драгоцену сазнања која је стекао дугогодишњим делањем у тој области, Димитријевић је изложио у својој књизи: *Статичко-конструктивни проблеми градитељског наслеђа*, омогућивши тако будућим стручњацима, који се посвете решавању истих проблема, да свој рад утемеље на његовом богатом искуству. То огромно и веома значајно дело Милорада Димитријевића остаће забележено у историји и аналима многих завода за заштиту споменика културе, као једно од најпозитивнијих искустава српске службе заштите градитељских споменика. Зато и због његове несвакидашње дружељубивости, ведрине и спремности да свагда помогне у решавању најсложенијих питања очувања градитељских споменика, још дуго ће га памтити његови бројни сарадници и поштоваоци.